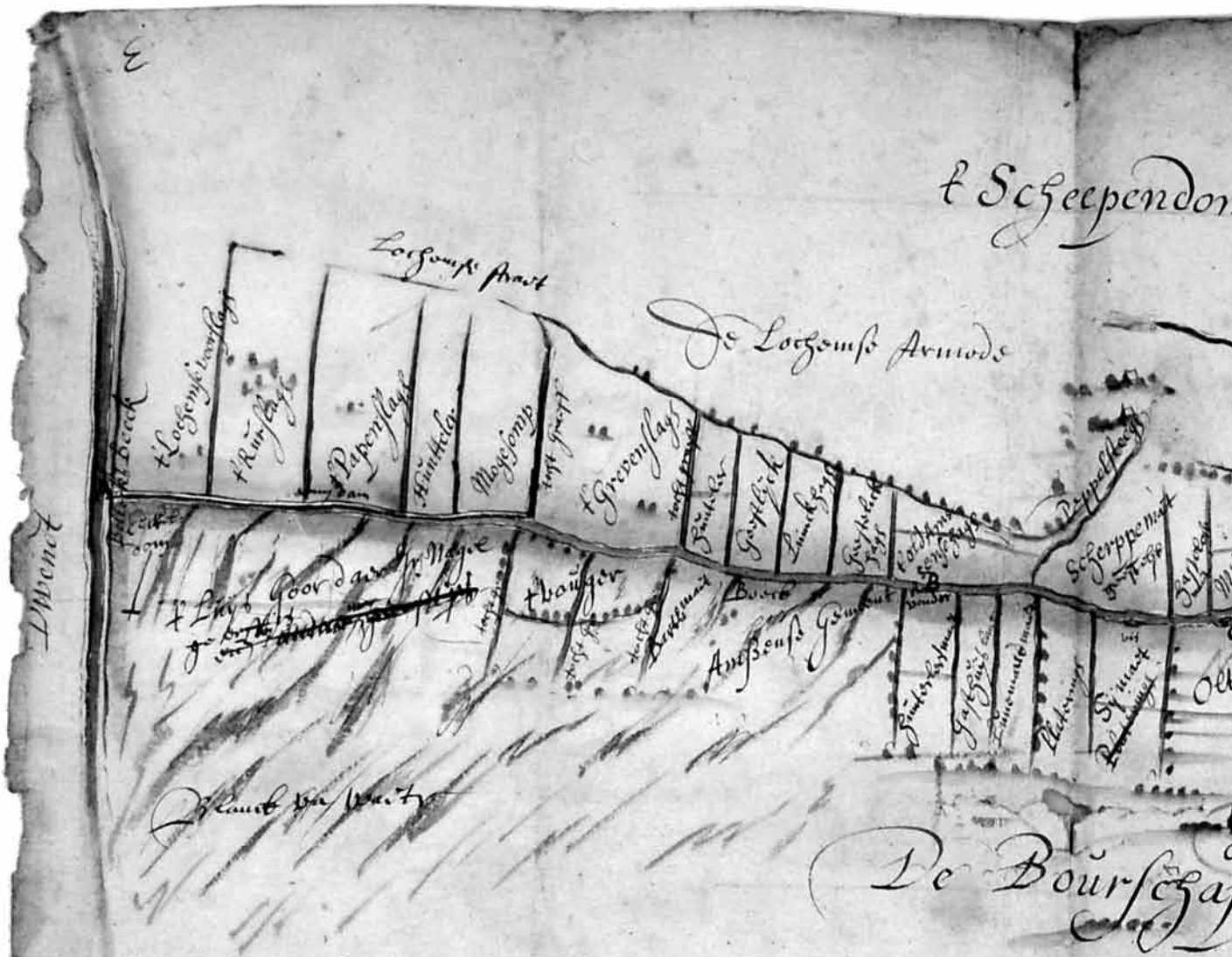

Op Lichtmis Februari des Jaars 1643, heb ick ondergeschr: by verlof van Sr Magre op Amsterdam, onder bewaerlijnge van Tonnis Hanssen en Gerdrick Grijter Schepen van Borger Tonnis Kaijsbuck en Jan Stroijsma hebbe Beschreven de Blinde Wartha, Bemoijent Jan Kroijs Boek Wegde mag van Brandt Bontbuck, dit Kartien Maar den oogen schijn gemacht en daarin Gecontiert als volgt; Wij sijn met op schuijt de Boeck op gevaren en dat oowermits de Landerijen tot deel vbe Wartha stonden, nu ontrent de Mogsomp gekomen, sijn wij de schuijt getrocken; oowermits de Mauwte en ondiepten, want ter sommige platzen de Boeck niet meer als op halve Laat roode Brost was; voorts van des Grevenslaag tot de Bollerbeek Boeck was by de Lochomse side omme Dam door t Wartha ter Gemeente platzen duer Lijs, en dat naar de Lochomse Straat voorder de tarst groen die inde Boeck Amsbouse Gemeent is inde kart genotiert, Wat belangt de Landerijen langs de Boeck aende Amsbouse side Wartha inde Amsbouse Boeck als dr oogen schijn vande kart inde Brouwt;

A. Is de Bollerbeek Wedder side met omme Wal op gelworpen dese beek schijnende Gewent en Gezuijpen alhier Nempt het Amsbouse Broeckbeek schijn Boginsen vert schijnende Lochom en Amsterdam:

B. Is het Lagt meest Wander, t Water vanden die van Lochom soude outstuck gebracht schijn.

C. is de bijsprij tegen Mijsmaat inde Goore sijt van out Amsterdam opt ouw vande Wartha soude inde van die van Lochem verwijlt schijn.

D. Schijnt de dubbele visprij tegen de Dijken poltepe, de eene op de oude en de andere verschuit inde nieuwe

E. Is Tonnis Horst Ring Jacobs inde Broekmaar van Jurie verbant mijn Land

dit Lettyckent Sr Magts Land

Ms Gerdt Grijter

De Amsense Broeckbeeck

Kaart behorend bij het artikel op de volgende pagina.

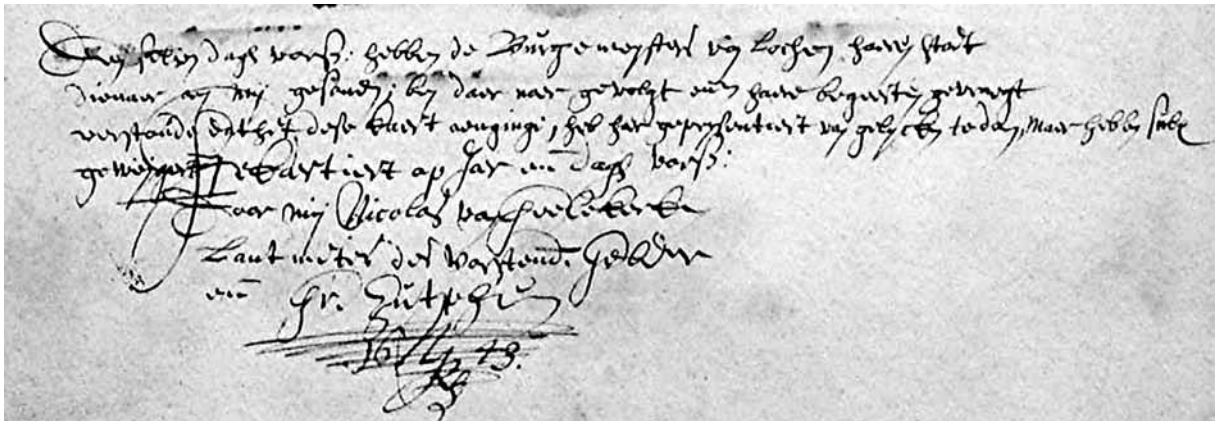

De Amsense Broeckbeeck (1)

Gerrit J. Perfors

In het huisarchief van kasteel Ampsen is de hiervoor afgebeelde kaart aangetroffen. Vanwege de teksten op de kaart uit de 17de eeuw kreeg de Leeskring Paleografie het verzoek van Jhr. mr. R.E.W. van Weede deze leesbaar en begrijpelijk te maken.

De kaart heeft de afmeting van 50 x 65 cm en is waarschijnlijk met potlood getekend. De bijschriften zijn met de ganzeveer uitgevoerd en vervolgens is de kaart met waterverf ingekleurd. Verder zien we aan de kaart dat deze schetsmatig is getekend.
De kaart is gemaakt door Nicolaes van Geelkercken (ca 1585 – 1656). Deze werd in 1630 aangesteld als "Lantmeter en Caertmaker" van het Vorstendom Gelre en de Graefschap Zutphen.
De kaart is niet op schaal, maar "naar den oogenschijn" getekend of zoals door landmeters ook wel eens werd gezegd met de schaal van "één op oog". De kaart is gedagtekend "de lesten Febryari des jaers 1643".
Overheden lieten kaarten maken van provincies of steden en landgoedeigenaren van hun totale grondbezit. Als er een lokale (detail)kaart uit die tijd bestaat kun je bijna altijd zeggen dat er een grens- of ander geschil aan ten grondslag ligt.
Dat er tekst op deze kaart staat betekent dat de kaart alleen om de daar in genoemde reden is gemaakt. Natuurlijk kunnen wij tekst en opschriften vandaag de dag ook gebruiken om bijvoorbeeld de historie van de namen of het gebruik van kavels land te achterhalen.

De Amsense Broeckbeeck, later genoemd de Tankhorsterbeek, liep van de Bolksbeek naar de Berkel bij Lochem en had als functie o.a. de uitwatering van het Ampsense Broek en overige gronden aan weerszijden van deze beek. Maar er werd ook gevist. Bij C en D zien we "steigers" getekend als aanlegplaats ten behoeve van de visserij. In het Rijksarchief te Arnhem zijn van deze kaart twee exemplaren aanwezig, maar dan in nette uitgewerkte vorm. Eén van de kaarten was gemaakt in opdracht van de heer van Ampsen en de tweede in opdracht van de Stadt Lochem.

De tekst

Bij vergelijking van de schetskaart met de nette of manuscriptkaart valt op dat de eerste meer tekst bevat dan de manuscriptkaart. Hierbij staat het meerdere deel van de tekst (zie de rechterzijde van de kaart) afgebeeld en getranscribeerd. De overige tekst en de kaartinhoud zal volgende keer besproken worden.

Den selven dagh vor[schreven] hebben de burgemeysters van lochem haeren stadt-dienaer aen mij gesonden; ben daer naer gevolgt en[de] haere begheerten gevraegt, verstande dat het dese kaert aenginge, heb haer geprysentiert van gelijcken tedoen,
maer hebben sulx geweygert, gekartiert op jaer en dagh vors[chreven]
Door mij, Nicolas van Geelekerk
Lantmeter des Vorsten[domb] Gelre
En[de] Gr[aefschap] Zutphen
1643
NGk

Met andere woorden:
Dezelfde dag als in de tekst (links op de kaart) genoemd hebben de burgemeesters (wethouders) van Lochem de stadsbode naar mij gestuurd en ben ik met deze mee gegaan en de Burgemeesters gevraagd welke wens ze hadden. Omdat ik begreep dat het deze kaart betrof heb ik de burgemeesters aangeboden een zelfde kaart te maken gedateerd op eerder genoemd jaar en dag, maar zij hebben zulks geweigerd.

Nu blijkt dat er later toch ook opdracht is gegeven voor een net exemplaar door de Stadt Lochem zal in eerste instantie mogelijk de prijs een rol gespeeld hebben bij de onderhandelingen maar ook het feit dat de heer van Ampsen de oorspronkelijke opdracht tot het maken van de kaart heeft gegeven en niet de Stadt Lochem.